

Wychowanie do życia w rodzinie

W Ustawie z dnia 14 grudnia 2016 roku „Prawo oświatowe” czytamy: „Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich (...). System oświaty zapewnia w szczególności realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju; wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny; wychowanie rozumiane jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmacnianie i uzupełnianie przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży (...)”. Od wielu lat polska szkoła daje szansę wsparcia dla rodzin. Są to zajęcia edukacyjne „wychowanie do życia w rodzinie” (WDŻ) na których realizowany jest program „Wędrując ku dorosłości”.

Koncepcja programu „Wędrując ku dorosłości”Integralne ujęcie seksualności uwzględnia rozwój adolescenta zarówno w aspekcie fizycznym, jak też psychicznym, emocjonalnym, społecznym i duchowym. Program realizuje treści zawarte w sześciu działach tematycznych: **1. Rodzina. 2. Dojrzewanie. 3. Seksualność człowieka. 4. Życie jako fundamentalna wartość. 5. Płodność. 6. Postawy.** Zgodnie z rozporządzeniem MEN do realizacji programu przeznaczone jest 19 godzin, część zajęć została zaplanowana z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców. Podział na grupy jednopłciowe stwarza możliwość otwarcia się na problemy i swobodne rozmowy na tematy bardziej intymne. Sporą liczbę zajęć zaplanowano z użyciem prezentacji i filmów dydaktycznych (najczęściej są to krótkie scenki). Film może być traktowany jako ilustracja życiowej sytuacji. Lekcje WDŻ często wyzwalają u uczniów szczególną ciekawość i zaangażowanie. Nie powinniśmy tego potencjału zmarnować.

Zajęcia WDŻ a prawa rodziców

Wdrożenie do szkół przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie jest wynikiem delegacji Ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (art. 4. ust. 1). W odróżnieniu od innych przedmiotów szkolnych specyfika tych zajęć polega na tym, że są one obowiązkowe dla resortu edukacji, natomiast nie są obowiązkowe dla ucznia. Dobrowolność udziału w lekcjach wychowania do życia w rodzinie wynika z respektowania prawa rodziców jako pierwszych i najważniejszych wychowawców swoich dzieci. Ten szczególny status rodziny jest konsekwencją funkcjonującego w Rzeczypospolitej Polskiej porządku konstytucyjnego.

Konstytucja gwarantuje rodzicom prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami (art. 48 ust. 1 i art. 53 ust. 3). Umocowanie pozycji rodziców uwzględniają również dokumenty międzynarodowe. Powyższe uwarunkowania prawne wskazują, że **nauczyciele i wychowawcy mogą i powinni jedynie wspierać rodzinę w jej zadaniach wychowawczych.**

Często bywa tak, że rodzice nie potrafią lub nie chcą rozmawiać z dziećmi nt. seksualności i chętnie to zadanie powierzają szkole. Nauczyciel wychowania do życia w rodzinie, działając w imieniu rodziców, towarzyszy uczniom w drodze do dorosłości. **Prowadzący zajęcia jest otwarty na współpracę z rodzicami w przygotowaniu uczniów do dorosłości i do podejmowania przez nich odpowiedzialnych wyborów. Cel bowiem jest wspólny: pomóc młodemu człowiekowi w harmonijnym rozwoju przygotowaniu do uczestnictwa w rodzinie obecnej i tej, którą kiedyś założy.**

Cele kształcenia wymagania ogólne

I. Ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka. Wnoszenie pozytywnego wkładu w życie swojej rodziny.

II. Okazywanie szacunku innym ludziom, docenianie ich wysiłku i pracy, przyjęcie postawy szacunku wobec siebie.

III. Pomoc w przygotowaniu się do zrozumienia i akceptacji przemian okresu dojrzewania. Pokonywanie trudności okresu dorastania.

IV. Kształcenie umiejętności przyjęcia integralnej wizji osoby. Wybór iureczywistnianie wartości służących osobowemu rozwojowi. Kierowanie własnym rozwojem, podejmowanie wysiłku samowychowawczego zgodnie z uznawanymi normami i wartościami. Poznawanie, analizowanie i wyrażanie uczuć. Rozwiązywanie problemów.

V. Pozyskanie wiedzy na temat organizmu ludzkiego i zachodzących w nim zmian rozwojowych w okresie prenatalnym i postnatalnym oraz akceptacja własnej płciowości. Przyjęcie integralnej wizji ludzkiej seksualności. Umiejętność obrony własnej intymności i nietykalności seksualnej oraz szacunek dla ciała innej osoby.

VI. Uświadomienie i uzasadnienie potrzeby przygotowania do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny. Zorientowanie w zakresie i komponentach składowych postawy odpowiedzialnego rodzicielstwa.

VII. Korzystanie ze środków przekazu, w tym z internetu, w sposób selektywny, umożliwiający obronę przed ich destrukcyjnym oddziaływaniem.

Do zadań szkoły w zakresie realizacji wychowania do życia w rodzinie należy w szczególności:

- 1) wspieranie wychowawczej roli rodziny;
- 2) współpraca z rodzicami w zakresie prawidłowych relacji między nimi a dzieckiem;
- 3) wskazanie norm życia społecznego, pomoc w interioryzacji i ich wspólne przestrzeganie;
- 4) pomoc we właściwym przeżywaniu okresu dojrzewania;
- 5) wzmacnianie procesu identyfikacji z własną płcią; docenianie komplementarności płciowej i współdziałania;
- 6) wspieranie rozwoju moralnego i kształtowania hierarchii wartości;
- 7) promowanie integralnej wizji seksualności człowieka; ukazanie jedności pomiędzy aktywnością seksualną, miłością i odpowiedzialnością;
- 8) wskazywanie na prawo do życia od poczęcia do naturalnej śmierci, potrzebę przygotowania do macierzyństwa i ojcostwa oraz towarzyszenia w chorobie i umieraniu;
- 9) tworzenie klimatu dla koleżeństwa, przyjaźni oraz szacunku dla człowieka;
- 10) pomoc w poszukiwaniu odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne;
- 11) informowanie o możliwościach pomocy system poradnictwa dla dzieci i młodzieży;
- 12) ukazywanie potrzeby odpowiedzialności w korzystaniu ze środków społecznego przekazu (w tym internetu) w zakresie doboru treści, krytycznej oceny formy przekazu oraz poświęconego czasu;
- 13) pomoc w rozpoznawaniu i rozwijaniu zdolności, w odkrywaniu możliwych dróg realizacji osobowej i zawodowej wychowanka, przygotowywanie do odpowiedzialnego pełnienia zadań na każdej z nich.

Treści nauczania w klasie VIII

1. Rozwój psychoseksualny człowieka• różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców,• identyfikacja z własną płcią,• męskość, kobiecość; komplementarność płci.

2. Miłość w życiu człowieka• budowanie relacji międzyosobowych w okresie młodzieńczym,• zakochanie i miłość,• rodzaje miłości i etapy jej rozwoju.

- 3. Odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości i budowanie szczęśliwych więzi**• integracja seksualna,• prawo pierwszych połączeń,• wzajemna pomoc i szacunek,• związek między aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością,• problemy z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej,• argumenty biomedyczne, psychologiczne, społeczne i moralne za inicjacją seksualną w małżeństwie.
- 4. Przedwczesna inicjacja seksualna**• przyczyny, skutki i profilaktyka,• choroby przenoszone drogą płciową, w tym AIDS (specyfika, rozwój, i objawy; profilaktyka),• ciąża nieletnich; zagrożenie aborcją,• różne odniesienia do seksualności.
- 5. Płodność człowieka**• charakterystyka płodności mężczyzny i kobiety,• metody rozpoznawania płodności, ich przydatność w planowaniu rodziny i diagnostyce zaburzeń,• problemy z płodnością, przyczyny, skutki, profilaktyka i leczenie,• zapłodnienie in vitro a naprotechnologia,• antykoncepcja i jej rodzaje; ocena w aspekcie medycznym, psychologicznym, ekologicznym i moralnym,• różnice między antykoncepcją a naturalnym planowaniem rodziny.
- 6. Rodzina w kontekście trwałości małżeństwa, miłości, wzajemnego szacunku i troski**• dojrzałość do małżeństwa i założenie rodziny,• kryteria wyboru małżonka,• motywy zawierania małżeństwa,• czynniki warunkujące trwałość małżeństwa,• powodzenie relacji małżeńskiej i rodzinnej,• troska o osoby chore i niepełnosprawne,• sytuacja rodziny w przypadku śmierci dziecka przed narodzeniem,• śmierć w rodzinie i współtowarzyszenie bliskim w przeżywaniu żałoby,• zachowanie pamięci o zmarłych.
- 7. Rodzina a normy i prawo**• etyka życia małżeńskiego i rodzinnego,• przepisy prawa chroniące rodzinę.

Treści nauczania w klasie VII

- 1. Rodzina.**-co składa się na dojrzałość do małżeństwa i założenia rodziny;- motywy zawierania małżeństwa i czynniki warunkujące trwałość i powodzenie relacji małżeńskiej i rodzinnej; - miejsce dziecka w rodzinie i jej rola dla niego: w fazie prenatalnej, podczas narodzin, w fazie niemowlęcej, wczesnodziecięcej, przedpokwitaniowej, dojrzewania, młodości, wieku średniego, wieku późnego; - budowanie prawidłowej relacji rodzinnej; - szacunek rodzeństwu, rodzicom i dziadkom, - rodzinne wychowanie do miłości, prawdy, uczciwości, wychowanie patriotyczne, religijne, moralne; - hierarchia wartości, normy i zgodnych z nimi zachowania; - zasady savoir vivre'u zarówno wobec gości, jak i najbliższych członków rodziny; - instytucjonalna pomoc rodzinie w sytuacji: choroby, uzależnienia, ubóstwa, bezrobocia, zachowań ryzykownych, problemów pedagogicznych, psychologicznych, prawnych.
- 2. Dojrzewanie.** - zmiany fizyczne i psychiczne; - indywidualne tempo rozwoju;- kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej; - cielesność, płciowość, seksualność; - różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców; - identyfikacja z własną płcią; - zagrożenia okresu dojrzewania;- profilaktyka i

przeciwdziałanie uzależnieniom; - problemy wieku młodzieńczegoi sposoby radzenia sobie z nimi; - rola autorytetów w życiu człowieka, osoby uznane za autorytety przez innych i siebie.

3. Seksualność człowieka. - męskość, kobiecość, komplementarność, miłość, wartość, małżeństwo, rodzicielstwo, odpowiedzialność, integracja seksualna;- znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości oraz budowaniu trwałych i szczęśliwych więzi; - główne funkcje płciowości, takie jak: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, a także wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna i komplementarna współpraca płci; - prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa; - odpowiedzialność mężczyzny i kobiety za sferę seksualną i prokreację; - problemy związane z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej; - argumenty biomedyczne, psychologiczne, społeczne i moralne za inicjacją seksualną w małżeństwie; - przyczyny, skutki profilaktyka przedwczesnej inicjacji seksualnej; - choroby przenoszone drogą płciową, ich specyfika, rozwój i objawy, drogi przenoszenia zakażenia, zasady profilaktyki; -różnice pomiędzy edukacją a wychowaniem seksualnym;- wartość trwałości małżeństwa dla dobra rodziny.

4. Życie jako fundamentalna wartość. - co to znaczy, że życie jest wartością;- na czym polega planowanie dzietności rodziny; -zasady przygotowania kobiet i mężczyzn na poczęcie dziecka, odpowiedzialne rodzicielstwo; - postawa szacunku i troski wobec życia i zdrowia człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci; - fazy psychofizycznego rozwoju człowieka w okresie prenatalnym i postnatalnym; - czynniki wspomagające i zaburzające psychiczny, fizyczny, duchowy i społeczny rozwój; - opieka prekonceptyjna i prenatalna uwzględniająca zdrowie ojca, matki i dziecka, formy prewencji, profilaktyki i terapii; - szacunek dla ludzkiego ciała, podstawy higieny; - zdrowie: właściwe odżywianie, odpowiedni strój, sen i aktywność fizyczną; - stosunek do osób z niepełnosprawnością, jako wartościowych partnerów w koleżeństwie, przyjaźni, miłości i rodzinie; - troska o osoby chorei umierające, pamięć o zmarłych, współtowarzyszenie bliskim w przeżywaniu żałoby.

5.Płodność. - płodność jako wspólna sprawa kobiety i mężczyzny; - fizjologia płodności, hormony warunkujące płodność kobiet i mężczyzny; - metody rozpoznawania płodności, ich przydatność w planowaniu rodziny i diagnostyce zaburzeń; - problem niepłodności, jej rodzaje, przyczyny, skutki, profilaktyka i leczenie; - rodzaje antykoncepcji ocena stosowania w aspekcie medycznym, psychologicznym, ekologicznym, ekonomicznym, społecznym i moralnym; - różnice między antykoncepcją a naturalnym planowaniem rodziny, zapłodnieniem in vitro a naprotechnologią; - ciąża i poród, przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny; - rola i zadania szkół rodzenia, wartość naturalnego karmienia;- znaczenie w aspekcie medycznym, psychologicznym i społecznym gotowości członków rodziny na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością; - sytuacja rodzin mających trudności z poczęciem dziecka i doświadczających śmierci dziecka przed narodzeniem;- adopcja, rodzina zastępcza, ich znaczenie dla dzieci, rodziców i społeczeństwa.

6. Postawy. - normy chroniące życie małżeńskie i rodzinne oraz ich łamanie; - aktywność seksualna a odpowiedzialność moralna; - sytuacja konfliktu, presji grupy, stresu; - zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych; - odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedzane i pisane słowa; - postawy asertywne; - udział w życiu społecznym przez: wolontariat, stowarzyszenia, grupy nieformalne i aktywność indywidualną, wrażliwość na osoby potrzebujące pomocy i jej udzielanie; - świadome i odpowiedzialne korzystanie ze środków społecznego przekazu, w tym z internetu dokonywanie wyboru określonych treści i limitując czas im poświęcany; - odpowiedzialność za własny rozwój i samowychowanie.

Treści nauczania w klasie VI

1. Rodzina w społeczeństwie:• typy i struktury rodziny:

wielopokoleniowa, pełna, niepełna, zrekonstruowana,• rodzina zastępcza; adopcja.

2. Pomoc instytucjonalna rodzinie:• w sytuacji choroby,• zachowań ryzykownych i uzależnienia,• ubóstwa i bezrobocia,• problemów pedagogicznych, psychologicznych i prawnych.

3. Komunikacja interpersonalna:• zasady i znaczenie komunikacji międzyludzkiej,• odpowiedzialność za manifestowane reakcje – wypowiedzane i pisane słowa (również w Internecie),• radzenie sobie w sytuacji presji grupy,• kształtowanie i wyrażanie postaw asertywnych,• sposoby odmawiania tak, by nie ranić drugiej osoby,• sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu i stresu.

4. Higiena i zdrowie nastolatków:• zasady właściwego odżywiania i higienicznego trybu życia,• typowe kłopoty nastolatka (z cerą, potliwością, przetłuszczaniem się włosów),• zasady higieny osobistej, ubioru, otoczenia,• właściwe odżywianie; zaburzenia funkcjonowania organizmu w przypadku anoreksji i bulimii,• higieniczny tryb życia: sen, odpoczynek.

5. Obrona własnej intymności:• szacunek dla ciała w kontekście godności człowieka,• zachowania, które łamią prawo do intymności,• sytuacje, które naruszają intymność,• asertywność wobec próby naruszenia sfery intymnej,• konieczność wypracowania postawy czujności wobec dwuznacznych zachowań innych osób.

6. Media – za i przeciw:• specyfika mediów,• zagrożenie uzależnieniem od gier komputerowych,• cyberprzemoc (stalking, cyberbulling),• media społecznościowe (hejting),• strony pornograficzne (przedmiotowe traktowanie człowieka; możliwość uzależnienia).

Treści nauczania w klasie V

- 1. O budowaniu bliskich relacji w rodzinie**• rodzina miejscem zaspokojenia potrzeb człowieka (biologicznych, fizycznych, emocjonalnych, intelektualnych, i duchowych),• budowanie relacji a uczucia, postawy i zachowania,• rodzaje uczuć,• sposoby wyrażania i komunikowania uczuć, w tym wyrażanie postawy miłości do najbliższych.
- 2. Formacyjna rola rodziny w zakresie:**• przekazywania wiedzy o życiu, człowieku i świecie,• kształtowania postaw,• ćwiczenia umiejętności,• tworzenia hierarchii wartości,• uczenia norm i zgodnych z nimi zachowań.
- 3. Komunikacja w rodzinie**• czynniki wspierające komunikację w rodzinie,• najczęstsze przyczyny konfliktów rodzinnych,• umiejętność przeproszania i wybaczenia.
- 4. Czas wolny**• sposoby wykorzystania czasu wolnego; rozwijanie pasji, zainteresowań, • umiejętność organizowania świętowania i kultywowania tradycji rodzinnych, narodowych i regionalnych,• rola kontaktów ze światem kultury i przyrodą,• savoir-vivre – właściwe zachowania w kontakcie z przyrodą, w miejscach związanych z kulturą i w domu.
- 5. Budowanie relacji koleżeńskich i przyjacielskich**• umiejętność tworzenia relacji międzyludzkich,• znaczenie relacji międzyosobowych w rozwoju społeczno-emocjonalnym,• podtrzymywanie więzi koleżeńskich i przyjacielskich,• warunki przyjaźni,• przyjaźń szkołą charakteru,• pozytywny stosunek do niepełnosprawnych kolegów i przyjaciół.
- 6. Problemy rozwoju psychofizycznego dziewcząt i chłopców**• odmienność tempa rozwoju nastolatków,• akceleracja – przyspieszenie rozwoju fizycznego,• labilność emocjonalna w okresie pokwitania,• wyjaśnienie wątpliwości związanych z rozwojem adolescentów.
- 7. Media – zalety i minusy**• świadome korzystanie ze środków społecznego przekazu, • wybór określonych treści,• limitowanie czasu poświęconego mediom.

Treści nauczania w klasie IV

- 1. Rodzina.**- dojrzałość do małżeństwa i założenia rodziny- typy struktury rodziny: - miejsce dziecka w rodzinie i jej rola dla niej; -prawidłowe relacje rodzinne; - odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie, jak komunikować uczucia, wyrażać pamięć, składać życzenia z okazji ważnych rocznic rodzinnych, imienin, urodzin, Dni Matki, Ojca, Babci i Dziadka, być uprzejmym i uczynnym każdego dnia; - funkcje rodziny, np. prokreacyjna, opiekuńcza, wychowawcza oraz ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka; - rodzinne wychowanie do miłości, prawdy, uczciwości, wychowanie patriotyczne, religijne, moralne;- wartości i tradycje ważne w rodzinie; - formacyjna rola rodziny w zakresie przekazywania wiedzy;- zasady savoir vivre’uwobec gości i najbliższych członków rodziny.
- 2. Dojrzewanie.**- zmiany fizyczne i psychiczne; - zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju; - kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej; - różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców; -identyfikacja z

własną płcią; - zagrożenia okresu dojrzewania i przeciwdziałania; - problemy wieku młodzieńczego i sposoby radzenia sobie z nimi; - istota: koleżeństwa i przyjaźni, sympatii młodzieńczych, pierwszych fascynacji; - potrzeba i wartość wzajemnego szacunku, udzielania pomocy, empatii i współpracy; - rola autorytetów w życiu człowieka.

3. Seksualność człowieka.- pojęcia związane z seksualnością: męskość, kobiecość, komplementarność, miłość, wartość, małżeństwo, rodzicielstwo, odpowiedzialność; - znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości oraz budowaniu trwałych i szczęśliwych więzi; - funkcje płciowości, takie jak: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, a także wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna i komplementarna współpraca; - prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa; - związek pomiędzy miłością i odpowiedzialnością; - wartość trwałości małżeństwa dla dobra rodziny.

4. Życie jako fundamentalna wartość. - co to znaczy, że życie jest wartością;- planowanie dzietności rodziny; - zasady przygotowania kobiet i mężczyzn na poczęcie dziecka, odpowiedzialne rodzicielstwo; - szacunek i troska wobec życia i zdrowia człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci; - czynniki wspomagające i zaburzające psychiczny, fizyczny, duchowy i społeczny rozwój człowieka; - szacunek dla ludzkiego ciała; - podstawy higieny, troska o zdrowie: właściwe odżywianie, odpowiedni strój, sen i aktywność fizyczną; - pozytywna postawa do osób z niepełnosprawnością.

5. Płodność.- płodność jako wspólna sprawa kobiety i mężczyzny;- fizjologia płodności i hormony warunkujące płodność kobiet i mężczyzn;- definicja pojęcia antykoncepcji, ocena stosowania środków antykoncepcyjnych w aspekcie medycznym, psychologicznym, ekologicznym, ekonomicznym, społecznym i moralnym; - różnice między antykoncepcją a naturalnym planowaniem rodziny; - ciąża i poród oraz przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny; - rola i zadanie szkół rodzenia oraz wartość naturalnego karmienia;- adopcja i rodzina zastępcza, ich znaczenie dla dzieci, rodzicowi społeczeństwa.

6. Postawy. - normy chroniące życie małżeńskie i rodzinne; - jak radzić sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu; - zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych; - odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedane i pisane słowa; - postawy asertywne, gdy uczeń nie może lub nie powinien czegoś wykonać, odmawiać tak, by nie ranić drugiego; - udział w życiu społecznym przez: wolontariat, stowarzyszenia, grupy nieformalne i aktywność indywidualną, wrażliwość na osoby potrzebujące pomocy; - świadome i odpowiedzialne korzystanie ze środków społecznego przekazu, w tym z internetu dokonując wyboru określonych treści i limitując czas im poświęcany; - odpowiedzialność za własny rozwój i samowychowanie.